१४. भागाकार : भाग २

Z93HI5

❁ शाब्दिक उदाहरणे

◆ ५६ वह्यांचे ७ विद्यार्थ्यांत समान वाटप करा. प्रत्येकाला किती वह्या मिळतील ?

```
        ८
   ७) ५६
     - ५६
      ००
```

प्रत्येकाला ८ वह्या मिळतील.

स्वाध्याय

खालील उदाहरणे सोडवा.

१. तीन कंपासपेट्यांची एकूण किंमत ₹ ९० आहे, तर एका कंपासपेटीची किंमत किती ?

३) ९०

२. चार किलोग्रॅम गव्हाची किंमत ₹ ९२ आहे, तर एक किलोग्रॅम गव्हाची किंमत किती ?

४) ९२

३. ३१ लीटर दूध, ४ लीटर धारकता असलेल्या भांड्यांत ओतले. अशी किती भांडी पूर्ण भरतील ? पूर्ण न भरलेल्या भांड्यात किती दूध असेल ?

४) ३१

४. एका रांगेत ७ रोपे, अशा रीतीने ४९ रोपे बागेत लावायची आहेत, तर रोपांच्या किती रांगा होतील ?

७) ४९

५. कवायतीसाठी ५ समान रांगांत ४० मुले उभी राहिली, तर एका रांगेत किती मुले उभी राहिली ?

५) ४०

६. ८७ मणी आहेत. एका माळेत ९ मणी, अशा किती माळा तयार होतील ? किती मणी उरतील ?

९) ८७

तीन अंकी संख्येला एक अंकी संख्येने भागणे

मधूजवळ १०० रुपयांच्या ३ नोटा, १० रुपयांच्या ६ नोटा व १ रुपयाची ९ नाणी असे ३६९ रुपये आहेत. नीना, बीना व नागेश यांच्यामध्ये ते सारखे कसे वाटता येतील ?

```
    १२३
३) ३६९
 - ३
   ०६
 -  ६
   ००९
 -   ९
     ००
```

प्रथम १०० रुपयांच्या ३ नोटा वाटू. ३ ÷ ३ = १ किंवा ३ ला ३ ने १ चा भाग जातो, म्हणजेच प्रत्येकाला १०० रुपयांची एक नोट मिळेल.

१० रुपयांच्या ६ नोटा तिघांत वाटायच्या. ६ ÷ ३ = २, म्हणजे प्रत्येकाला १० रुपयांच्या २ नोटा म्हणजे २० रुपये मिळतील.

९ रुपये तिघांत वाटायचे. ९ ÷ ३ = ३. म्हणजे प्रत्येकाला ३ रुपये मिळतील.

म्हणजे प्रत्येकाला १०० रुपये + २० रुपये + ३ रुपये = १२३ रुपये मिळतील.

उभ्या मांडणीत हा भागाकार शेजारी करून दाखवला आहे.

१२३ हा भागाकार आला, म्हणजे प्रत्येकाला १२३ रुपये मिळतील.

स्वाध्याय

पुढील भागाकार करा.

(१) ४) ४८४ (२) ३) ३९६ (३) ४) ४४८ (४) २) ४६८

- **आता १०० रुपयांच्या ४ नोटा, १० रुपयांच्या ६ नोटा आणि १ रुपयाची ५ नाणी असे ४६५ रुपये ५ जणांत वाटू.**

```
     ०
५) ४६५
 -  ०
    ४
```

४६५ रुपयांत १०० रुपयांच्या ४ नोटा आहेत. ४ मधून ५ ची शून्य पटच वजा करता येते. याचाच अर्थ १०० रुपयांची नोट कुणालाही मिळू शकत नाही, म्हणून भागाकारात शतकस्थानी ० लिहिला.

```
     ०९
५) ४६५
 -  ०
    ४६
 -  ४५
    ०१
```

१०० रुपयांच्या ४ नोटा सुट्या करून त्यांच्या १० रुपयांच्या नोटा केल्या. त्या ४० नोटा व पहिल्या ६ अशा १० रुपयांच्या एकूण ४६ नोटा. त्या पाच जणांत वाटू. ५ ची जास्तीत जास्त ९ पट ४६ मधून वजा करता येते, म्हणून ९ चा भाग देऊ.

४६ − ४५ = १, म्हणजे १० रुपयांची १ नोट उरली.

```
     ०९३
५) ४६५
 -  ०
    ४६
 -  ४५
    ०१५
 -   १५
     ००
```

ही १० रुपयांची नोट सुटी करून मिळालेले १० सुटे रुपये व पहिले ५ असे १५ सुटे रुपये ५ जणांत वाटू. ५ त्रिक १५, म्हणून ३ चा भाग जातो.

१५ − १५ = ० बाकी उरेल.

९३ हा भागाकार आला.

४६५ रुपये ५ जणांत समान वाटल्यास प्रत्येकाला ९३ रुपये मिळतील.

२
३) ६२९
− ६↓
०२

२०९
३) ६२९
− ६↓
०२
− ०
०२९
− २७
००२

◆ ६२९ ÷ ३ हा भागाकार करा.

क्रमाने शतक, दशक, एकक यांना ३ ने भागायचे.
३ दुणे ६, म्हणून ६ ला ३ ने भाग जातो. भागाकारात शतकस्थानी २ लिहिले. आता २ दशक खाली घेऊन भागाकार करू

२ मधून ३ ची शून्य पटच वजा करता येते, म्हणून भागाकारात दशकस्थानी ० लिहू. २ − ० = २, म्हणून २ दशक उरले.
२ दशकाचे २० एकक व पहिले ९ अशा २९ एककांना ३ ने भागायचे.
३ नवे २७ म्हणून ९ चा भाग जातो. २९ − २७ = २.
म्हणजे बाकी २ आणि भागाकार २०९ आहे.

स्वाध्याय

पुढील भागाकार करा.

(१) ४) ४९४ (२) २) ८१५ (३) ३) २४२ (४) ५) ४५५
(५) ६) ५७८ (६) ८) ९४५ (७) ७) ६४७ (८) ४) ९०८

४
२) ८००
− ८
००

४०
२) ८००
− ८
००
− ००
०००

४००
२) ८००
− ८
००
− ००
०००
− ०००
०००

◆ ८०० ÷ २ = किती ?

भाज्य ८०० व भाजक २ आहे.
८ श ला २ ने भागू. २ चोक ८, म्हणून ४ चा भाग बसला. भागाकारात शतक जागी ४ लिहू. ८ − ८ = ०, म्हणजे ० शतक उरले.

आता पुढे ० द ला २ ने भागू. शून्याला कुठल्याही संख्येने भागल्यास भागाकार शून्य येतो, म्हणून भागाकारात दशक जागी शून्य लिहू.

त्याचप्रमाणे पुढे ० ए ला २ ने भागल्यास भागाकार ० येतो, म्हणून भागाकारात एकक जागी ० लिहू. भागाकार ४०० आला व बाकी शून्य राहिली.

८०० ÷ २ या भागाकारात दशक आणि एककस्थानी शून्य लिहिले नाही, तर भागाकार ४०० ऐवजी ४० किंवा ४ असा चुकीचा लिहिला जाईल, म्हणून लक्षात घ्या, की **भागाकार करताना शून्याचा भाग गेला, तर ते शून्य भागाकारात योग्य स्थानी लिहावे.**

स्वाध्याय

पुढील भागाकार करा.

(१) ५०० ÷ ५ (२) ९०० ÷ ६ (३) १२० ÷ ४

शाब्दिक उदाहरणे

◆ प्रत्येक मुलाला ४ याप्रमाणे १४८ गोट्या वाटल्या, तर किती मुलांना गोट्या वाटल्या?

```
      ०३७
  ४)  १४८
    – ०
      १४
    – १२
      ०२८
     – २८
       ००
```

स्वाध्याय

खालील उदाहरणे सोडवा.

१. पेपरमिंटच्या १२६ गोळ्या ९ मुलांमध्ये समान वाटल्यास प्रत्येकाला किती गोळ्या मिळाल्या ?

९) १२६

२. एका शेतात ७ रांगांत ९८७ रोपे लावली. जर प्रत्येक रांगेतील रोपांची संख्या समान असेल, तर प्रत्येक रांगेत किती रोपे लावली ?

७) ९८७

३. एका खोलीत ३ विद्यार्थिनी, याप्रमाणे एका वसतिगृहात १३२ विद्यार्थिनींची सोय झाली, तर वसतिगृहातील किती खोल्यांत विद्यार्थिनींची सोय झाली ?

३) १३२

४. प्रत्येक गुच्छात ८ फुले, याप्रमाणे ३४० फुलांचे किती गुच्छ होतील ? किती फुले शिल्लक राहतील ?

८) ३४०

५. एका पुड्यात ६ बिस्किटे याप्रमाणे ६०० बिस्किटांचे किती पुडे होतील ?

६) ६००